

3. Власенко Н. А. Правовые позиции: понятие и виды. *Журнал российского права*. 2008. № 12. С. 77-86.

Ключові слова: деформація професійної правосвідомості судді, ефективність правозастосовної діяльності, судова влада, судова реформа, правова позиція судді.

Ключевые слова: деформация профессионального правосознания судьи, эффективность правоприменительной деятельности, судебная власть, судебная реформа, правовая позиция судьи.

Key words: professional deformation of legal consciousness of a judge, efficiency of law enforcement activity, judicial power, judicial reform, legal position of a judge.

НОВОСАД РОМАН ВІТАЛІЙОВИЧ

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
студент за ОР «Бакалавр» юридичного факультету*

ТЕРЕМЦОВА НІНА ВОЛОДИМИРІВНА

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
доцент кафедри теорії права та держави юридичного факультету,
кандидат юридичних наук*

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ (ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ)

Дослідження правового статусу релігійних організацій дають змогу визначати його як сукупність визнаних Конституцією та законами України похідних, невідчужуваних прав і обов'язків особи, які виникають не у зв'язку з реалізацією інших прав, не на підставі юридичних фактів, а існують в результаті наявності правоздатності. Релігійною організацією запропоновано визнати систему різновидів організаційно оформлених релігійних об'єднань, що мають управлінські та виконавчі органи, чітку структуру, яка забезпечується змістом релігійної парадигми і культу. У цьому ж значенні Церква – це самостійне структуроване релігійне об'єднання з відповідною системою управління, засновану на ієрархічному принципі з регламентацією відносин всередині нього, а також з релігійними чи світськими організаціями [5].

Стаття 7 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» передбачає, що релігійні організації в Україні утворюються з метою задоволення релігійних потреб громадян сповідувати і поширювати віру і діють відповідно до своєї ієрархічної та інституційної структури, обирають, призначають і замінюють персонал згідно зі своїми статутами (положеннями). Релігійними організаціями в Україні є релігійні громади, управління і центри, монастирі, релігійні братства, місіонерські товариства (місії), духовні навчальні заклади, а також об'єднання, що складаються з вищезазначених релігійних організацій. Релігійні об'єднання представляються своїми центрами (управліннями) [3].

Релігійним організаціям притаманні всі ознаки юридичної особи: організаційна єдність. Релігійні організації – це колективні утворення, які здійснюють свою діяльність як єдине ціле зі своїми завданнями та цілями, з різноманітною організаційною побудовою і органами управління; наявність відокремленого майна. Майнова відокремленість релігійної організації полягає, насамперед, у тому, що вона є власником майна, яке їй належить. У деяких випадках релігійні організації наділено по відношенню до закріпленого за ними майна правом оперативного управління, що характерно для багатоланкових релігійних об'єднань; релігійні організації виступають у цивільному обігові від свого імені, самостійно набувають цивільних права та обов'язків та виступають у судових органах як позивачі та відповідачі [5].

Водночас, у Законі України «Про свободу совісті та релігійні організації» існують прогалини, що створюють проблеми формування належного правового статусу релігійних організацій в Україні. Серед них, зокрема:

1. Складність процедури реєстрації релігійної організації. Венеціанською комісією на її 59-й пленарній сесії у Венеції 18–19.06.2004 р. були прийняті директиви, згідно з якими Закони щодо релігійних об'єднань, які регламентують набуття статусу юридичної особи за допомогою реєстрації, об'єднання та інших подібних дій є особливо важливим для релігійних організацій [1, с. 71]. Згідно зі ст. 14 Закону релігійна організація може бути створена повнолітніми громадянами, в кількості не менше десяти осіб, які мають статут (положення), зареєстрований згідно з цим Законом [3]. У радянський період держава повністю контролювала діяльність релігійних організацій, з цим і пов'язаний дещо складний процес їхньої реєстрації. Нині ж відбувається перетворення акта реєстрації на прийняту в цивілізованому світі процедуру констатації державою відповідності статуту релігійної громади чинному законодавству, що не ставить останню в залежне від держави становище, а має єдину мету надати релігійній організації статусу правоздатної юридичної особи [6; 4, с. 137]. Законодавчо на належному рівні потребує врегулювання питання проведення релігієзнавчої експертизи, яка, у свою чергу, здатна замінити собою дозвіл центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері релігії на створення релігійних організацій. Тобто при бажанні створити релігійну організацію, потрібно надати статутні документи з повним викладенням віровчення на експертизу [5]. Процес реєстрації релігійної організації може затягнутися від трьох до шести місяців. Протягом цього часу можуть виникати проблеми у вже сформованій релігійній громаді, яка, провівши установчі Парафіальні збори, затвердила Статут (положення) і подала його на реєстрацію до державних органів. Також протягом цього часу релігійна громада не може офіційно вчиняти жодних правочинів, адже не внесена до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та не має права на виготовлення печатки.

2. Недостатньо врегульований процес зміни юрисдикційної приналежності релігійної організації. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» був доповнений відповідними змінами, що дозво-

лили громадам змінювати юрисдикційну приналежність, лише 17 січня 2019 року. Норми Закону є, в основному, поверхнево визначеними, адже досі не існує жодного нормативно-правового акту, яким затверджено було б чіткий порядок процесу зміни юрисдикційної приналежності релігійних організацій. Громади, які пройшли цю процедуру, користувалися, окрім Закону, нормами цивільного права, що регулюють діяльність юридичних осіб. Офіційні тлумачення та роз'яснення законодавчих норм у судовому порядку не проводилися. Проте, часто виникали протистояння між членами однієї релігійної громади, спричинені недостатнім рівнем визначеності процедури зміни юрисдикційної приналежності релігійних організацій. Європейський суд з прав людини у справі «Свято-Михайлівська парафія проти України» (ст. 146) відзначає, що рішення релігійної організації про внесення змін до статуту лежать в площині приватного права та не мають бути об'єктом втручання з боку органів державної влади, якщо вони не порушують прав інших осіб, чи підпадають під обмеження, встановлені пунктами 2 статей 9 та 11 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [2; 7].

3. Відсутність у Законі вимоги про зазначення в статуті релігійної організації її найменування. Водночас є цілком очевидним, що релігійна організація повинна мати назву, відмінну від назви інших, вже зареєстрованих, релігійних організацій. Існування релігійних організацій з тотожними назвами може ввести в оману як звичайних громадян, так і посадовців органів державної влади та місцевого самоврядування, тим більше за наявності такого розмаїття існуючих релігійних організацій різних конфесій в Україні. Водночас, з найменування релігійної організації, вказаного в статуті, має бути зрозуміло, що організація є саме релігійною, а не громадською, адже багато так званих деструктивних сект є за своєю природою релігійними організаціями, а діють юридично як громадські організації [1, с. 72].

Отже, правовий статус релігійних організацій в Україні недостатньо врегульований чинним законодавством. Приведення національного законодавства до європейських стандартів не усунуло багатьох проблем, які виникають в процесі діяльності релігійної організації як юридичної особи. Це, зокрема, складність процедури реєстрації релігійної організації, недостатньо врегульований процес зміни юрисдикційної приналежності релігійних організацій та відсутність у Законі України «Про свободу совісті та релігійні організації» вимог про найменування релігійної організації, що призвело до наявності багатьох однакових юридичних осіб в Україні.

Список використаної літератури:

1. Биков О. Основні проблеми реєстрації релігійних організацій та шляхи їх вирішення // Форум права. – 2011. – № 2. – С. 70-74.
2. Друзенко Г. Марні сподівання: післямова до рішення Європейського суду з прав людини у справі Свято-Михайлівська парафія проти України //

- PISU [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <https://risu.org.ua>. (Дата звернення – 19.10.2019).
3. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23.04.1991 № 987-XII // інформаційно-пошукова система «Законодавство України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <https://zakon.rada.gov.ua>. (Дата звернення – 01.11.2019).
 4. Кочкадан А. Організаційно-правові форми релігійних організацій в Україні / А. Кочкадан // Вісник Львів. ун-ту. Серія юридична. – 2010. – Вип. 50. – С. 133–139.
 5. Кривенко Ю. Цивільно-правовий статус релігійних організацій в Україні (Автореферат дис. на зд. наук. ст. канд. юрид. наук) [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <http://dspace.onua.edu.ua> (Дата звернення – 01.11.2019).
 6. Літвінов А. Особливий статус релігійних громад при вчиненні нотаріальних дій / А. Літвінов, Т. Літвінова // Мала енциклопедія нотаріуса [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <http://yurradnik.com.ua> (Дата звернення – 01.11.2019).
 7. Справа «Свято-Михайлівська парафія проти України» (Заява N 77703/01) // інформаційно-пошукова система «Законодавство України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <https://zakon.rada.gov.ua>. (Дата звернення – 01.11.2019).
 8. Теремцова Н.В. Юридична відповідальність суб'єктів приватного права щодо адаптації вітчизняної правової системи та права ЄС / Матеріали IV Всеукраїнської за міжнародною участю науково-практичної конференції м. Полтава, 23-24 жовтня 2019 року. у 2-х ч. – С. 166.
 9. Теремцова Н.В. (2019) Критерії поділу права на приватне і публічне. Соціологія права 1-2 (26-27), 129-134.

Ключові слова: Конституція, правовий статус, релігійні організації, закони, особа, права, релігійні об'єднання, церква, світські організації, свобода совісті, релігійні громади, управління й центри, монастирі, релігійні братства.

Ключевые слова: Конституция, правовой статус, религиозные организации, законы, лицо, права, религиозные объединения, церковь, светские организации, свобода совести, религиозные общины, управления и центры, монастыри, религиозные братства.

Key words: Constitution, legal status, religious organizations, laws, persons, rights, religious associations, churches, secular organizations, freedom of conscience, religious communities, administrations and centers, monasteries, religious brotherhoods.